

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Věstník literární

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 36 (1907), No. 1, 77--80

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/109259>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1907

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Vypsání ceny z fondu Studničkova.

Porota (pp. dvor. rada *Karel Pelz*, prof. *Jan Sobotka*, dvor. rada *Jos. Šolín*), prozkoumavši práci konkurující o cenu Studničkovu *), neuznala ji za vyhovující.

Dle usnesení výboru Jednoty ze dne 11. května 1906 vypisuje se tudíž znovu konkurs na udělení

ceny z fondu Studničkova

a to v dvojnásobném obnosu

400 korun.

Cena tato jest určena za českou v letech 1906—1909 uveřejněnou publikaci z *mathematiky*, *fysiky* nebo *deskriptivní geometrie*, a to pro členy Jednoty českých matematiků, kteří budou o cenu konkurovati.

Práce konkurující buďtež zaslány předsedovi Jednoty panu c. k. dvornímu radovi Dru. Č. *Strouhalovi*, professoru české university Karlo-Ferdinandovy v Praze, **nejděle do konce února 1909.**

Cenu uděluje výbor Jednoty na základě odborných posudků; udělena bude ve výroční den narození zakladatele fondu toho dne 27. června 1909.

Věstník literární.

Recense knih.

Přehled pokroků fysiky za rok 1904. Napsali: s. doc. dr. *Boh. Kučera*, dr. *Boh. Mašek*, dr. *Fr. Nachtikal*, dr. *Vlad. Novák*, prof. *Stan. Petíra*, dr. *Frant. Závíška*. V Praze 1906. Nákladem vlastním. (Zvláštní otisk z Věstníku České Akademie, roč. XIV. a XV.) 292 + 5 stran; cena krámská 9 K, přímo 6 K 50 h.

Přehled pokroků fysiky není pro čtenáře Časopisu novinkou. Znají vznik a vývoj této vědecké publikace**), důležité pro každého, kdo jen poněkud chce nebo svým povoláním jest nucen sledovati pokrok a výsledky současného badání fysikálního, neb

*) Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, XXXIV. str. 264.

**) Časopis XXXIII, pag. 171 a XXXIV, pag. 366.

kdo rychle a správně se chce orientovati o posledním stadiu toho kterého problému. I jest správným názor pp. spisovatelů v úvodě vyslovený, že *Přehled* jejich jest již literární potřebou, nutným docelením původní naší literatury knižní i časopisecké. Přímým důsledkem této jeho existenční oprávněnosti jest potěšitelný fakt, že pravidelné vydávání *Přehledu* jest (dle vlastního doznání pánů autorů) podporou české vědecké veřejnosti zajištěno. Jest se nadíti, že tato podpora, která dnes jest pouze právě dostatečnou, časem pány autory uspokojí v míře daleko větší, bude-li jen *Přehled* pokračovati na té dráze stálého zdokonalování, na níž i letos učinil značný pokrok; neboť tím se octne brzy na takovém stupni, že z *potřebného* se stane *nepostradatelným*.

Rozdělení díla v oddíly, kapitoly a paragrafy zůstalo nezměněno*), stávajíc se typickým pro všechny další ročníky, což jest zajisté věci jen na prospěch, umožňujíc snadnou orientaci v odkazech a citátech, u nichž též podržen ustálený již způsob dřívější. Také počet pp. referentů, jakož i rozdělení jejich úloh zůstalo beze změny. (Pro bližší poučení v té příčině odkazuje se na dílo samo neb aspoň na recenzi v minulém ročníku tohoto časopisu, pag. 366.)

Za to obsah se potěšitelně rozšířil, a to dvojím směrem. Jednak vzrostl objem jednotlivých oddílů a kapitol (celkem o 42 strany proti ročníku předešlému), jednak přidán nový oddíl, VII., obsahující *Ukazatel autorů*, sestavený dr. B. Maškem. V prvé okolnosti lze viděti spíše odlesk vzrůstajícího ruchu ve fysikálním badání vůbec než hledati příčinu ve zvýšené úplnosti *Přehledu*, poněvadž jeho předchůdce byl neméně úplným. Naproti tomu druhá okolnost, t. j. přidání rejstříku, svědčí o snaze, učiniti *Přehled* nejen *spolehlivým*, nýbrž též *hbitým*, na každou otázku *okamžitě* odpovídajícím zpravodajem fysikálním. Lze se nadíti, že toto praktické doplnění *Přehledu* najde u všech jeho přátel ochotného uznání.

Spoléhaje pak na právě uvedenou a osvědčenou snahu pp. autorů, *Přehled* stále zdokonalovati, dovoluje si recensent dáti na uvážení, zda by se nedoporučovalo rozšířiti oddíl Mechaniky o kapitolu věnovanou jednak základům mechaniky (Principie) a zvláště pak mechanice analytické, při čemž by stačilo přihlížeti jen k těm pracím, jichž význam není čistě jen matematický. Recensent jest si plně vědom toho, jak jest to těžké o pracích tohoto druhu věcně referovati. Za to však cena takových referátů jest tím větší, poněvadž dostatečně seznamuje

*) Loni nemilým nedopatřením vzniklé rozdělení Elektřiny a magnetismu na dva oddíly, IV a VI. arcif potlačeno, a tvoří látku sem spajající oddíl V.

s výsledky příslušného vědeckého badání i takové čtenáře, jimž originální práce bývají často i pro svou formu těžko přístupny. Toto rozšíření *Přehledu* by se mohlo snadno provést i bez jakéhokoliv rozšíření redakce, kdyby na př. se chtěl této úlohy ujmouti p. dr. Záviška, jehož vlastní referát jest poli mechaniky nejbližší. Také jest p. dr. Záviška nejméně ze všech pp. referentů přetížen látkou a pokud se sil jeho týče, nikdo nebude pochybovati, že by na zmíněnou úlohu stačily výborně.

Ponechávaje tento návrh úvaze pp. autorů, doporučuji podepsaný jich dílo plné pozornosti české vědecké veřejnosti a na neposledním místě pak pozornosti kolegů odborníků při doplňování našich středoškolských knihoven učitelských.

Dr. V. Fosejpal.

Elektrizität und ihre Anwendung. Von Dr. L. Graetz, Professor an der Universität München. Mit 574 Abbildungen. 11. Auflage, Stuttgart, J. Engelhorn. 1904. (Pag. 652 + XVI.)

Kniha tato v krátké době objevuje se již v 11. vydání. Vydání toto jest značně obsahem větší než vydání předcházející, bylyť v něm nejen doplněny a rozmnoženy ony kapitoly, které se vztahují k *theoretické části nauky o elektřině*, nýbrž rozmnožena i ona část, která se zabývá *stránkou praktickou nauky této, totiž elektrotechnickou*. V theoretické části zavedeny nejnovější poznatky výzkumů nejnovějších. Tak již v kapitole první zaveden byl pojem „elektron“, čímž bylo docíleno, že výklad elektrických zjevů jest velmi přehledný.

Podstatného rozšíření a doplnění doznaly i ony oddíly, které jednájí o elektrických kmitech a vlnách, o průchodu elektriny zředěnými plyny a o paprscích Röntgenových. Ve všech těchto partiích shrnuty poznatky literatury nejnovější. Přehledným způsobem pojednáno o novějších a nejnovějších badáních v oboru *radioaktivity*. Při výkladu zjevů záření radioaktivního byla vzata za základ desintegrační hypotéza, dle níž atomy těles jsou složeny z elektronů v různém uspořádání; byly by tedy radioaktivní substance látky, jejichž elektrony jsou v labilním stavu, takže jejich atom sám nachází se v trvalém stavu rozkladu a tvoření. Spisovatel svrchu zmíněné knihy srovnává tento mikrokosmos s makrokosmem v říši planet těmito slovy: „Lze na to poukázati, že právě největší a nejtěžší atomy (uran, radium, thorium) tak labilní tělesa jsou, jako dle *Kant-Laplaceovy theorie* soustavy sluneční největší tělesa nebeská, která nejsnáze oddělují ony části (měsíce a pásy), jichž souvislost udržeti více nemohou.“ S tím zdá se, že souvisí i pokus *Ramsayův*, dle něhož helium jest jistým dissociačním produktem radia.

Co se týče *uspořádání měření a nástrojů měřicích* lze říci, že bylo si povšimnuto všech nejnovějších co možno nejdůkladnější.

Ve druhém díle jedná kniha o *technickém užití elektřiny*. Všechny oddíly tohoto dílu byly tak přepracovány a doplněny, aby byly na výši nejnovější elektrotechniky. S tohoto stanoviska budiž jen poukázáno zvláště k oněm poznámkám, které se týkají transformátorů a nejnovějších vymožeností v oboru světla obloukového i žárového, jakož i oněch přístrojů, jichž možno užití v domácnosti (vaření, topení, žehlení atd.). Velmi důkladně probrána jest kapitola, jednájící o *telegrafii bez drátu*, při kteréžto příležitosti bylo i upozorněno, jak jednoduše jí lze měřiti délky vln. Následující řádky, jednájící o tom, jak se užívá telegrafie bez drátu, a jakých úspěchů docílila, jistě vzbudí hojně interessu u čtenářstva.

Výklad jednotlivých partií v oboru elektřiny jest mistrný a mohl býti podán jen mužem, který jak theorii tak praxi nauky o elektřině stejně dokonale ovládá. Úprava knihy jest v nejnovějším vydání velmi zdařilá, jednotlivé poučky jsou přiléhavými obrázky znázorněny. Cena knihy 8 M. = K 9.60 velmi nízká. Toto vydání lze co nejlépe doporučiti všem kruhům, které se o moderní vymoženosti v oboru elektřiny interessují. Najde tu hojného poučení i praktik i theoretik i kruhy širší, neboť kniha jest populárně psána, při čemž udržuje se na výši doby. Ota.